

Nederlandse geschiedenis in verhalen

In menige basisschool staat in de kamer van de directeur of in de personeelskamer een rijtje boeken, die met het onderwijzersvak te maken hebben: handboeken, naslagwerken, lesvoorbeleidingsboeken. De realiteit is helaas – generaliserend gesproken – dat zo'n rijtje een gedateerde indruk maakt en er nogal stoffig uitziet. Enerzijds is er niet aangevuld of vervangen, anderzijds wordt er kennelijk weinig gebruik van gemaakt. Het voert te ver om hier op de oorzaken hiervan in te gaan.

In voornoemd rijtje komen relatief vaak twee kloeki boeken voor van Cornelis Wilkeshuis, ooit uitgegeven door Thieme Zutphen: *Hoe het vroeger was* en *Honderd Eeuwen*. Wilkeshuis was een rasverteller, die een hele serie kinder- en jeugdboeken op zijn naam heeft staan. De twee met name genoemde boeken zijn bundels korte verhalen, die betrekking hebben op de vaderlandse geschiedenis. Zeer geschikt om in de klas voor te lezen of na te vertellen en als zodanig nog steeds goed in de les- sen te gebruiken.

Soms tref je in het rijtje de vijf prachtige delen van de *Gulden Sporen*-serie aan: de gebundelde tekstboekjes bij de Wolters-Noordhoff-geschiedeniswand- platen (een uitgave van De Vuurbaak, destijds in Groningen) met per plaat feitelijke informatie en een verhaal om te vertellen.

Heel soms staat in het rijtje het sterk verhalende, vierdelige *Geschiedenis van de lage landen* van Jaap ter Haar

(Fibula/Van Dishoeck, Bussum). En bijna nooit tref je in het rijtje het moo- ste verhalenboek, dat er in Nederland geschreven is, *Van rendierjager tot roof- ridder* van Tonny Vos-Dahmen von Buchholz (Fontein, Baarn) aan.

Al deze boeken hebben gemeen, dat ze goed te gebruiken zijn voor het ge- schiedenisonderwijs in de basisschool (en op de Pabo) omdat ze het verleden in verhaalvorm doen herleven. De boeken van Jaap ter Haar duiken nog wel eens op in een ramsj-aan- bieding, maar alle bovengenoemde boeken hebben gemeen, dat ze niet meer verkrijgbaar zijn. Tijd voor een nieuwe verhalenbundel?

'Van tijd tot tijd'

Educatieve uitgeverij Delubas te Drunen durfde het aan om een nieuwe verhalenbundel op de markt te bren- gen: *Van tijd tot tijd. Nederlandse geschiedenis en verhalen*.

De titel moet niet verward worden met een geschiedenismethode, die onder dezelfde naam in de handel is. De ver- halenbundel heeft geen enkele relatie met deze methode.

Van tijd tot tijd is het project van twee auteurs: de Pabo-docent Sjef Schmier- mann, die tekende voor de informa- tiepagina's en Ben Verschuren, die de verhalen schreef. Hij was onder meer medeauteur van de destijds zeer suc- cesvolle publicatie voor het basisonder- wijs *Van zeventien naar zeven gewesten*,

B. Verschuren en

S. Schmiermann,

'Van tijd tot tijd.'

*Nederlandse geschiedenis
in verhalen'*

(Delubas, Drunen 1999),

263 blz., f101,50,

A4 formaat.

verschenen in 1998 ter gelegenheid van de herdenking van de Vrede van Munster.

Van tijd tot tijd is een schitterend uitgevoerd, groot-formaat boek geworden. Wat direct opvalt is een vreselijk mooi, goed doordacht en consequent uitgevoerd lay-out-model, waarin kleur uitermate functioneel ingezet is om tijdsordeningen aan te brengen. Bijzonder fraai zijn de tijdbalken: een volledige tijdbalk op de binnenzijde van het omslag en bij ieder verhaal een tijdbalk met een duidelijke plaatsing van het verhaal.

Tijdsindelingen en plaatsbepaling

In *Van tijd tot tijd* – het boek was er eerder dan het eindrapport van de commissie-De Rooy – worden tegelijkertijd twee tijdsindelingen gehanteerd. Allereerst de traditionele indeling van de geschiedenis in perioden: Prehistorie, Romeinse tijd, Middeleeuwen, Nieuwe tijd, Nieuwste Tijd en Toekomst met als respectievelijke grenzen 50 v. Chr., 500 na Chr., 1500 en 1800. (Voor de overgang van de Nieuwste tijd naar de Toekomst is begrijpelijkerwijs geen jaartal opgenomen). Iedere periode heeft een eigen kleur in de tijdbalk en die kleur komt weer terug in de lay-out van de verhalen.

Daarnaast is er een indeling in samenlevingsvormen: nomadisch, agrarisch, agrarisch stedelijk, agrarisch, agrarisch stedelijk, industrieel stedelijk. Daarmee wordt de standaardindeling voor de samenlevingsvormen gevolgd met als overgangen de agrarische revolutie, de komst en het vertrek van de Romeinen, de stedelijke revolutie en de industriële revolutie.

Opvallend in deze indeling is de koppeling van 'industrieel' aan 'stedelijk': op zich goed te verklaren, maar toch onrecht doend aan de industriële ontwikkeling op het platteland in de agrarische sector (iedere plaats een zuivelfabriek met schoorsteen!).

De vraag of we nog steeds in een industriële samenlevingsvorm leven komt niet aan de orde.

Op de tijdbalk zijn de tijdsperioden van de samenlevingsvormen af te lezen, maar ze worden niet expliciet genoemd. De namen van de hierboven genoemde revoluties komen ook niet voor bij de tijdbalken.

De jaartallen staan boven de tijdbalk, de periodenamen eronder en daar weer onder de samenlevingsvormen. En boven de tijdbalk een afbeelding met een voorwerp en een jaartal: de verbinding tussen de tijdbalk en het verhaal.

Het boek bevat bij ieder verhaal een kaartje waarop de plaats van handeling is aangegeven. Het gaat om historische kaarten met – waar nodig – een inzet met een kaartje van Nederland nu.

Op de binnenzijde van het omslag achterin het boek staan een kaart van Nederland en van de wereld, waarop alle verhalen aangegeven zijn.

Nederlandse geschiedenis in verhalen

In totaal zijn veertig verhalen opgenomen. De onderwerpen van de verhalen zijn traditioneel herkenbaar: de komst van het Christendom, de kruistochten, de moord op Willem van Oranje, Rembrandt, de VOC, de vrijheidsboom, de Belgische opstand, de wereldoorlogen. Maar er zijn ook verhalen, waarin nadrukkelijk het dagelijks leven van gewone mensen aan de orde is: jagers in de prehistorie, werken in een vuursteenmijn, kinderarbeid in de negentiende eeuw, emigratie in 1950 en asielzoekers in 1993.

Opbouw van een verhaal

Ieder verhaal begint met een informatieve pagina. In de tekst wordt de context van het verhaal verhelderd en die verheldering wordt ondersteund door een tijdbalk en een kaart, waarop de plaats van handeling aangegeven is. Daarna volgt het verhaal, steeds met één of meerdere identificatiepersonen, rijk geïllustreerd met afbeeldingen in kleur, zowel echt – de fibula van Wijnaldum bij voorbeeld – als getekend – een boerderij van de Friezen op een terp. Ieder verhaal heeft inclusief de illustraties een omvang van vijf pagi-

na's. De illustraties zijn in heel verschillende stijlen: er werkten maar liefst twaalf illustratoren aan het boek mee.

Doelgroep en gebruik

In hun voorwoord geven de auteurs het al aan:

'De verhalen zijn geschreven voor kinderen vanaf 10 jaar. Maar ook volwassenen zullen ze met plezier lezen ... Veertig verhalen telt dit boek. Veertig verhalen over mensen. Veertig verhalen over geschiedenis. Bedoeld om van tijd tot tijd te lezen. We wensen je veel leesplezier'.

Dat de auteurs de nadruk leggen op lezen is begrijpelijk. De omvang van de verhalen is meer gericht op lezen dan op voorlezen c.q. vertellen.

De verhalen zijn als leesverhalen van een wisselende kwaliteit: het lukt niet steeds om de identificatiepersonen te laten leven en sommige verhalen missen de voor korte stukken hoogst noodzakelijke strakke compositie. Maar er is meer met het boek te doen dan zelfstandig erin lezen: de verhalen kunnen onderwijsgevend en studenten op een spoor zetten voor hun lessen, dus als voorbereidingsmateriaal dienen. Daarnaast kunnen (delen uit) de verhalen voorgelezen en/of naverteld worden.

De leraar basisonderwijs, die naast de geschiedenis methode verhaalstof zoekt kan goed terecht bij *Van tijd tot tijd* en datzelfde geldt voor de Pabo-student, die lessen voor de stage moet voorbereiden.

Van tijd tot tijd verdient als een eigentijdse variant van de hierboven genoemde verhalenbundels een plaats in alle basisscholen. Niet in het stoffige rijtje, maar op een plek, waar de teamleden het boek bij herhaling kunnen pakken om er in hun lessen hun voordeel mee te doen. En voor de Pabobibliotheken is het boek gewoon onmisbaar: direct beschikbaar voor de geschiedenisdocenten en voor de studenten – al of niet doorverwezen door hun docenten – om te gebruiken in de lesvoorbereiding.